

TRABZON'DA GÖREV YAPMAKTA OLAN COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN HİZMETİÇİ EĞİTİM FAALİYETLERİNİN YETERLİLİĞİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ

*Yavuz AKBAŞ**
*Abdulkadir UZUNÖZ***

ÖZ

Çalışmamın amacı, coğrafya öğretmenlerinin hangi düzeyde hizmet içi faaliyetlere katıldıklarını, bunların yeterliliğine ilişkin düşüncelerini ve genel olarak hizmet içi eğitim faaliyetleriyle ilgili düşüncelerini belirlemektir. Araştırmada survey (tarama) yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Trabzon ili ve ilçelerinde görev yapan coğrafya öğretmenleridir. Örneklemi ise Trabzon İli merkez ve farklı ilçelerinde farklı ortaöğretim kurumlarında görev yapan 110 coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan bir yapılandırılmış mülakat formu oluşturulmuştur. Bu formda öğretmenlere katıldıkları hizmet içi eğitim seminer veya kurslar, bunların yeterliği ve ne düzeyde ihtiyaçlarına cevap verdiklerine ilişkin sorular yer almaktadır. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar ayrı ayrı incelenmiş, öğretmenlerden elde edilen görüşler ve bunlara ilişkin örnekler okuyucuya yansıtılmıştır. Öğretmenlerin çoğunun başta yeni öğretim programlarının tanıtımı ile ilgili seminerler olmak üzere hizmet içi seminerlere katıldıkları tespit edilmiştir. Ve yine öğretmenlerin katıldıkları hizmet içi eğitim faaliyetlerin faydalı olduğu, ancak seminerlerde yeterince uygulama yapılması başta olmak üzere birçok bakımdan eksikleri olduğu konusunda fikir birliğine vardıkları belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Coğrafya Öğretmeni, Coğrafya Eğitimi, Hizmet içi eğitim

* Yrd. Doç. Dr.Dr, KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, TRABZON.

** Yrd. Doç. Dr, KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, TRABZON.

REFLECTIONS OF GEOGRAPHY TEACHERS CONCERNING SUFFICIENCY OF INSERVICE TRAINING: TRABZON CASE

ABSTRACT

The aim of this study is to explore the participation rate of the geography teachers in in-service activities, their reflections on the adequacy of these programs and the teachers' attitudes towards in-service training. Survey method is used in this research. The sample consists of 110 geography teachers from different secondary schools in different districts of Trabzon, including the central district. A structured interview form with open-ended questions is developed as a data gathering device. In this form there are questions concerning in-service trainings, seminars and courses they attend to, effectiveness of these activities and how much the activities meet their needs. The answers to the open-ended questions are analyzed one by one, opinions of the participant teachers and their own experience regarding the issue are considered. The study shows that most of the teachers have already attended in-service seminars, particularly the ones about the new educational programs. According to this study, the attendants think that in-service seminars are helpful but there are many deficiencies about seminars, the most important of which is lack of practice.

Keywords: Geography Teacher, Geograhly Teaching, Inservice Training

Giriş

Bir ülkenin kalkınmasındaki en önemli güç kaynağı eğitimidir. Ülkeler, eğitime verdikleri önem ölçüsünde dünyadaki kalkınma yarışında kendi yerlerini korumaktadır. Günümüzde kalkınmış ülkeler bunun bilincine vararak kalkınma yarışında elemanları yetiştiren öğretmen yetiştirme kurumlarında bu gelişmelere paralel bir biçimde düzenlemeler yapmaktadır.¹ Bilim ve teknolojiye hızlı değişme ve gelişmelerin eğitim amaçlarını, metotlarını ve öğretmenin geleneksel rollerini değiştirdiği dikkate alınarak öğretmenlerin sürekli eğitilmeleri gerekmektedir.² Öğretmenlerin yeni bilgi ve becerilerle

-
- 1 Özan M Boydak- A. Dikici, "Hizmetiçi Eğitim Programlarının Etkililiğinin Değerlendirilmesi" (Fırat, Marmara Üniversitesi ve TÜBİTAK Örneği), *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 11 Sayı: 2, s. 225-240.
 - 2 MEB, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED), Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyacının Belirlenmesi, Ankara 2008.

donatılması sağlanmadıkça, çağdaş gelişmelere uyum sağlanması mümkün olmayacaktır. Eğitimdeki bu genel durum coğrafya öğretimi için de geçerlidir. Coğrafya öğretiminde de öğretmenler, metodolojik ve teknolojik gelişmeleri derslerine yansıttıkları ölçüde başarıya ulaşacaklardır.³

Bu süreçte tüm alanlarda olduğu gibi coğrafya eğitiminde de yeni şartlara ve ihtiyaçlara göre yürütülen hizmetlerin sürekli gözden geçirilmesi ve yenilenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlik mesleğini geliştirme konusunda yapılan araştırmalarda, daha iyi öğretime ve daha iyi okullara sahip olabilmek için, mesleki eğitimin bir zorunluluk olduğu belirtilmektedir. Mesleki açıdan iyi yetişen öğretmen de öğrencileri için olumlu öğrenme koşulları sağlayabilmektedir. Ancak öğretmenler sürekli olarak farklı öğrenci gruplarıyla birlikte olabilmektedir. Bunlar; farklı yaş grupları, farklı düzeyler ve farklı sosyo-ekonomik yapı olabilmektedir. Öğretmenler bütün bu farklı durumlarda, farklı yaklaşım ve yöntemleri kullanmak mecburiyetindedir. Bu yüzden nitelikli öğretmen ve nitelikli öğretim için mesleki gelişim konusunda öğretmenlere sağlanmış sürekli bir destek çok büyük önem taşımaktadır.⁴ Günümüzde giderek önem kazanan "Hayat Boyu Öğrenme" ilkeleri kapsamında, öğretmenlerin gelişimlere uyum göstermeleri ve verimliliklerinin artırılmasında hizmet içi eğitim faaliyetleri büyük önem arz etmektedir.

Hizmet içi eğitim; kamu veya özel kurum ve kuruluşlarda çalışan her seviyeden personele, işe başladıklarından emekli oluncaya kadar, işe intibak, işte verimliliklerini artırmak, bilgi ve görgülerini tazelemek, yeni durumlara intibaklarını ve ileri görevlere hazırlanmalarını sağlamak amacıyla yaptırılan eğitime denir.⁵ Bir başka ifadeyle hizmet içi eğitim; kamu görevlilerinin hizmete yatkınlığını sağlamak, verimliliklerini artırmak ve gelecekteki görev ve sorumlulukları için yetiştirme amacıyla, kurum içinde ya da kurum dışında, iş başında ya da iş dışında başvurulmuş eğitim etkinlikleridir.⁶

3 H. Kaya - A. Demirci, "Coğrafya Öğretmenlerinin 'Türkiye'nin Depresselliği' Konulu CBS Uygulamasına İlişkin Görüşleri", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 23, s. 20-35.

4 O. A. Kıldan- Z. F. Temel, "Yapılandırıcı Yaklaşım Dayalı Olşturulan Hizmet İçi Eğitimin Öğretmenlerin Öğretmenlikle İlgili Bazı Görüşlerine Etkisi", *Kastamonu, Eğitim Dergisi*, Cilt:16, No:1, s. 25-36.

5 *Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (MEGSB). Hizmetiçi Eğitim Kuruluş, Gelişme, Faaliyetler (1960-1987)*, 1988.

6 F. Önen-H. Mertoğlu-M. Saka-A. Gürdal, "Hizmet İçi Eğitimin Öğretmenlerin Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Bilgilerine Etkisi: Öpyep Örneği", *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2009, Cilt: 10, Sayı: 3, s. 9-23.

Aytaç'a⁷ göre ise hizmet içi eğitim; üretim ve hizmette etkililiğin, verimin, kalitenin yükseltilmesi, ürünün üretimi ve tüketimi sürecinde meydana gelebilecek hataların ve kazaların azaltılması, maliyetlerin düşürülmesi, satış ve hizmet sunumunda nitel ve nicel yönden gelişmenin sağlanması, kârların yükseltilmesi, vergi gelirlerinin ve tasarruflarının artırılması amacıyla iş gücüne verilen temel meslek ve beceri eğitimi yanında iş görene çalışma hayatı süresince de bilgi, beceri ve davranış ve verim düzeyini yükseltici plânlı eğitim etkinlikleridir. Yeni öğretmenlerin sisteme uyum sağlamaları, mevcut öğretmenlerin ise meslekle alakalı değişikliklere ayak uydurabilmeleri ve bilgilerini güncelleyerek kendilerini geliştirmeleri için sürekli olarak hizmet içi eğitimle desteklenmelerine ihtiyaç vardır.⁸ Milli Eğitim Bakanlığına göre hizmet içi eğitimi mecbur kılan sebepler vardır.⁹ Bunlar;

a-Okul eğitimi fertlerin kabiliyetlerinin tamamını ortaya çıkarmaya ve geliştirmeye kâfi gelmemektedir. Kişilerin gizli kalmış kabiliyetleri iş hayatında, uygulamada daha iyi çıkarılabilir ve geliştirilebilir.

b-Bütün mesleklerin okul bilgisiyle çözülemeyecek birçok problemleri ortaya çıkabilir. Bu problemlerin çözümü için fertlerin iş başında eğitilmesi gerekir.

c-Toplumun yapısındaki gelişme ve gelişmelere uyum sağlamak için ömür boyu eğitime ihtiyaç vardır.

ç-Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler her meslek sahasına yeni bilgi, teknik ve araçlar getirmektedir. Çalışanlar, bu bakımdan öğrenmeye, yetişmeye zorlanmaktadır. Bu zorlama hizmet içi eğitimi gerekli kılmaktadır.

d-Örgün eğitim kurumlarında pratiği geliştirecek araç ve gereç yeterince sağlanamayabilir.

Hizmet içi eğitimi önemli kılan noktalardan biri de eğitimde gerçekleştirilen reformlarla ilgilidir. Eğitim, öğretmenin de içerisinde bulunduğu farklı bileşenlerden oluşan bir sistemdir. Öğretmenin eğitim sisteminin diğer bileşenleri üzerinde aktif veya pasif bir takım rolleri bulunduğundan, milli eğitimde herhangi bir bileşen üzerinde bir reforma gidileceği zaman, bu reform kapsamında öğretmenin yeni rollerinin belirlenmesi ve bu rollere

7 T. Aytaç, "Hizmet İçi Eğitim Kavramı ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar", *Milli Eğitim Dergisi*, Yıl: 2001, Sayı: 147.

8 A. Saban, "Hizmet İçi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar", *Milli Eğitim Dergisi*, Yıl: 2000, Sayı: 145, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/145/saban.htm> adresinden 15.04.2011 tarihinde edinildi.

9 *Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (MEGSB). Hizmetiçi Eğitim Kuruluş, Gelişme, Faaliyetler (1960-1987)*, 1988.

dayalı olarak kendilerini güncellemelerine fırsat verilmesi gerekmektedir.¹⁰ Aksi halde gerçekleştirilmesi planlanan reformun başarılı olması beklenemez Eğitimde istenilen reform girişimlerin başarısı geniş ölçüde öğretmenlerin kalitesi ve etkinliğine bağlıdır. Çünkü öğretmenler reformlarda öngörülen yüksek standartların sınıf içinde uygulanmasını yapması gereken kişiler olduğu için reformların merkezinde yer alırlar.¹¹ Zira yeni nesillerin bilgi, beceri ve mesuliyet duygularını geliştirecek, toplumun ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirecek olan öğretmenlerdir. Öğretmenler, toplum kalkınmasında ana itici güç olan eğitim sisteminin temel unsurlarıdır.¹² Günümüzün ihtiyaçlarına cevap verebilmek için sürekli gelişen ve kendini yenileyen eğitim sistemine ayak uydurabilecek öğretmenlerin varlığı, ancak onları meslek yaşantıları boyunca düzenli aralıklarla gerçekleştirilecek öğrenme aktiviteleri ve sürekli devam edecek destek ve paylaşım ortamları ile mümkündür. Öğretmenlerin mesleki gelişimi için alması gereken eğitimler, ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmeli ve etkinlikler öğretmen merkezli olarak gerçekleştirilmelidir.¹³ Bu noktadan hareketle hizmet içi eğitim faaliyetleri sonucunda verimliliğin sağlanabilmesi, öncelikle program hazırlama ve geliştirme çabalarında "eğitim ihtiyacı saptama" sürecinin başarıyla gerçekleştirilmiş olmasına bağlıdır.

Literatürde de belirtildiği gibi öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçları bizzat kendilerine sorarak tespit edilmeli, belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda faaliyetler düzenlenmelidir.¹⁴ Yapılan çalışmalarda araştırmacılar, hizmet içi eğitim tasarlanmanın en önemli kısmının, ihtiyaçların belirlenmesi olduğu fikrinde birleşmektedir.¹⁵ Bununla birlikte Türkiye’de farklı branşlardaki öğretmenlerinin hangi konularda ve ne derecede hizmet içi eğitime

10 M. Özoğlu, “Hizmet içi Eğitimde Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Millî Eğitim Bakanlığı’nda Hizmet içi Eğitimin Yeniden yapılandırılması Panel ve Çalıştayı, 07-08 Mayıs 2010*, Ankara. http://hedb.meb.gov.tr/net/_Duyuru_dosyalar/calistay.pdf 10.03.2011 tarihinde edinilmiştir.

11 Özoğlu, *agm*.

12 *Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (MEGSB). Hizmetiçi Eğitim Kuruluş, Gelişme, Faaliyetler (1960-1987)*, 1988.

13 S. Türel, “Yeni Nesil Hizmet İçi Eğitim Modeli”, *Millî Eğitim Bakanlığı’nda Hizmet içi Eğitimin Yeniden yapılandırılması Panel ve Çalıştayı, 07-08 Mayıs 2010*, Ankara. http://hedb.meb.gov.tr/net/_Duyuru_dosyalar/calistay.pdf 05.07.2011 tarihinde edinilmiştir.

14 *MEB, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED), 2008, Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyacının Belirlenmesi*, Ankara 2008, s. 8.

15 Önen, F., Mertoğlu, H., Saka., M., Gürdal., A., 2009, *Hizmet İçi Eğitimin Öğretmenlerin Öğretim Yöntem Ve Tekniklerine İlişkin Bilgilerine Etkisi: Öpyep Örneği*, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 3, s. 9-23.

gereksinim duyduklarına yönelik çalışmalar da mevcuttur.¹⁶ Öğretmenlerin hizmet içi eğitimden geçirilmelerini gerekli kılan etmenler; öğretmenlerin üst görevlere hazırlanma/kariyer istekleri, hizmet öncesi eğitimden doğan eksiklikler, insanlar arası iletişim gereksinimi, okullardaki değişimler toplumdaki değişimler, çocuk gelişimi konusundaki ilerlemeler, öğretmenlerin görev ve işlevlerindeki değişimler, öğretim süreçlerindeki gelişmeler, eğitim siste-mindeki değişimler, bilimdeki gelişmeler şeklinde sıralanabilir.¹⁷ Milli Eğitim Bakanlığına göre hizmet içi eğitimin amaçları, eğitim yapılacak kurumun politika ve hedeflerine göre belirlenir.

Bu amaçla düzenlenen eğitim faaliyetlerinde; kısa, orta ve uzun vadeli hizmet içi eğitim planlarının etkili bir hizmet içi eğitim ihtiyaç analizine dayalı olarak yapılması, belli bir plan çerçevesinde tüm personelin periyodik olarak hizmet içi eğitimden geçirilmeleri, hizmet içi eğitimin izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik çalışmaların bilimsel olarak yürütülmesi, bütçenin rasyonel kullanılmasına yönelik eğitim planlamasının yapılması, faaliyetlerin yürütülmesinde yükseköğretim kurumları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılması, hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması amacıyla; il, ilçe, eğitim bölgesi ve okul odaklı faaliyetlerin düzenlenmesi, gerçekleştirilecek eğitimlerde nicelikten ziyade niteliğe önem verilmesi, merkezi olarak düzenlenecek eğitimlerde üst düzey eğitimler ile eğitici eğitime yönelik faaliyetlere öncelik verilmesi ve hizmet içi eğitimlerin tüm personele ulaştırılması amacıyla

16 A. Tanyel, *İlköğretim Okullarında Görevli Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı*, Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1999; B. Paşa, *İlkokul Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Yeterliklerinin ve Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2002; S. Tekin-A. Ayas, “Kimya Öğretmenlerinin Profesyonel Gelişim Süreçleri ve Hizmet İçi Eğitime Bakış Açıkları”, *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, Ankara 2002; A. Azar-S. Karaali, “Fizik Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları”, *Milli Eğitim Dergisi*, Yıl: 2004, 162; İ. H. Demircioğlu, “Tarih ve Coğrafya Öğretmenlerinin Sosyal Bilimler Öğretiminin Amaçlarına Yönelik Görüşleri (Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği)”, *Bilgi*, Yıl: 2004, Güz, Sayı 31, 71–84; Ş. Yaşar-M. Gültekin-B. Türkan-N. Yıldız-P. Girmen, P., “Yeni İlköğretim Programlarının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Hazır Bulunuşluk Düzeylerinin ve Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi (Eskişehir İli Örneği)”, *Eğitimde Yansımalar: VIII-Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*, Kayseri, 14–16 Kasım 2005, Ankara, Sim Matbaası, s. 51–63; MEB, *Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED)*, *Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyacının Belirlenmesi*, Ankara 2008; M. Gültekin-Z. Çubukçu, Z., “İlköğretim Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitime İlişkin Görüşleri”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 2008, Sayı: 19, ss. 185–201.

17 Gültekin-Çubukçu, *agm.*, s. 185–201.

uzaktan eğitim yöntemlerine ağırlık verilmesi temel politikalar olarak belirlenmiştir (URL-1).

Bu çalışma ile coğrafya öğretmenlerinin hangi hizmet içi eğitim etkinliklerine katıldıkları ve bunlar hakkındaki görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Coğrafya öğretmenlerin hizmet içi faaliyetlerden ne derece yararlandıkları, katıldıkları seminerler hakkındaki eleştirel fikirlerine ilişkin bulguları ve bunların dikkate alınmasıyla planlanan hizmet içi eğitim faaliyetlerinin coğrafya eğitimine olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada coğrafya öğretmenlerinin hizmet içi hangi düzeyde hizmet içi faaliyetlere katıldıklarını, bunların yeterliliğine ilişkin düşüncelerini ve genel olarak hizmet içi eğitim faaliyetleriyle ilgili düşüncelerini belirlemektir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminer ve kursları ile ilgili görüşlerine ilişkin durum tespiti yapılması amaçlandığından araştırmada tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Trabzon ili ve ilçelerinde görev yapan coğrafya öğretmenleridir. Örneklemi ise Trabzon İli merkez ve farklı ilçelerinde farklı ortaöğretim kurumlarında görev yapan 110 coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır.

Tablo 1: Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin, Cinsiyet, Mesleki Hizmet Yılı ve Mezuniyetlerine Göre Dağılımı

Kişisel Bilgiler		f	%	Toplam
Cinsiyet	Erkek	41	37,3	110
	Kadın	69	62,7	
Hizmet Yılı	1-5	11	10,0	110
	6-10	15	13,6	
	11-15	24	21,8	
	16-20	37	33,6	
	20 ve +	23	20,9	
	Lisans Tamamlama	11	10,0	110
Mezuniyet	Eğitim Fak.	80	72,7	
	Fen-Edebiyat	11	10,0	
	Y. Lisans	8	7,3	

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında, % 37,3 ü erkek, % 62,7 si kadın öğretmenlerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin % 33,6 sı 16–20 yıl hizmet yılına sahip, % 72,7 si de eğitim fakültesi mezunudur (Tablo 1).

Veri Toplama Aracı ve Veri Analizi

Veri toplama aracı olarak, açık uçlu sorulardan oluşan bir yapılandırılmış mülakat formu oluşturulmuştur. Bu formda öğretmenlere katıldıkları hizmet içi eğitim seminer veya kurslar, bunların yeterliği ve ne düzeyde ihtiyaçlarına cevap verdiklerine ilişkin sorular yer almaktadır. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar ayrı ayrı incelenmiş, öğretmenlerden elde edilen görüşler ve bunlara ilişkin örnekler okuyucuya yansıtılmıştır. Öğretmenlerin, katıldıkları hizmet içi eğitim seminerler ve bunların konuları, *fikir birliğine vardıkları görüşlere ilişkin bulgular* tablolar ile sunulmuştur.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu, 101'i (%91'i) daha önce hizmet içi kurslara katıldıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden sadece 10'u (%9'u) herhangi bir hizmet içi kursa veya eğitime katılmadıklarını ifade etmişlerdir (Tablo-2).

Tablo 2: Öğretmenlerin Katıldıkları Hizmet İçi Eğitim Faaliyetlerinin Adları ve Faaliyetlere Katılım Sayısı

1	Yenilenen ortaöğretim programları	65
2	Ogye	1
3	İlk yardım	5
4	Bilgisayar kullanma	6
5	Çevreye uyum	1
6	Öğrenci merkezli eğitim	1
7	Sosyal bilgiler müfredatı	1
8	Yabancı dil	1
9	Cbs	2
10	Ölçme ve değerlendirme	3
11	Problem çözme	1
12	Web tasarım	1
13	Drama	1
14	Flash animasyon	1

15	Çoklu zekâ	1
16	Ergenlik dönemi	3
17	Üstün yeteneklilerin eğitimi	1
18	Beslenme	1
19	Rehberlik	1
20	Erozyon	1
21	Sınıf içi yönetim	1
22	Şiddet	1
23	Tky	1
Toplam		101

Tablo 2'ye göre öğretmenlerin önemli bir bölümü 2005 yılında yenilenen öğretim programlarına katıldıklarını görülmektedir. Adı geçen seminerlere tüm branşlarda katılımın zorunlu tutulması, tüm yurttaki bakanlıkça katılımın sağlanması yönündeki telkinlerin bu seminerlere katılım üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet içi eğitim kurslarının yeterliliğine yönelik soruya verdikleri cevapların analizleri sonucunda tespit edilen temalar ve kategoriler aşağıda tablolar şeklinde sunulmuştur.

Tablo 3: Öğretmenlerin Katıldıkları Hizmet içi Eğitim Faaliyetlerinin İçeriğine Yönelik Görüşleri

Tema	Kategoriler	Frekans (f)
İçerik	Okul dışında öğrencinin önceliği (okul-dersler-başarı) düşünülmeli	1
	Avrupa'ya ayak uydurmak gerekir	1
	Bilimsel şekilde olmalı	1
	Güncel olmalı	1
	Konular tezat oluşturmamalı	1
	Konular sıkıcı	1
	Yeterli değil	20
	Birlik beraberlik uyum yoktu	1
	Daha kapsamlı olması gerekir	5
	Net bilgi olmalı	1
	Yeni uygulamaların okullardaki öğrencilerin profillerine uydurulması gerekir	1
Toplam		34

Öğretmenlerin hizmet içi eğitiminin içeriğiyle ilgili görüşlerinin

olumsuz olduğu görülmektedir. İçerik ile ilgili görüş belirten öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (24 öğretmen) içeriğin yeterli olmadığı, bazı öğretmenler de (8 öğretmen) içeriğin daha kapsamlı olması gerektiği şeklinde görüş belirtmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 4: Öğretmenlerin Katıldıkları Hizmet içi Eğitim Faaliyetlerinin Uygulanış/İşleyişi ile İlgili Görüşleri

Tema	Kategoriler	Frekans (f)
Uygulama/İşleyiş	Farklı dallardaki öğretmenin konuları birleştirilmeli	1
	Açıklayıcı değil	5
	Konuya hâkim kişiler olmalı	7
	Alıntılar somut örneklerle açıklanmalı	10
	Konular bitirilemiyor	1
	Faydalı oluyor	22
	Eğitim sürekli aynı kişilerce verilememeli	1
	Uygulamaya dayalı olmalı	12
	Olaya sadece öğretici açısından bakılmamalı	1
	Yol gösterme iyi	1
	Teorik anlatımlardan bir sonuç çıkarılamaz	1
	Kısmen yeterli	3
	Teknolojiden yararlanılması gerekir	2
	Dinleyiciler ciddiye alınmalı	1
	Zorunlu ve ücret verilmeli	2
	Göstermelik gibi davranılmamalı	2
	Bilimsel değil de seminer gibi olmalı	2
	Sıkıcı	1
	Eldeki metne dayalı değil de seminer tarzında olmalı	3
	Kafa yorulmadığı için amaca ulaşamadı	1
	Milli eğitimle değil de üniversitelerle işbirliği içinde olmalı	1
	Program değişimlerine ilgili kadrolara seminer verilmeli	2
	Sabit konu değil özgün olmalı	1
	Plan program yok.	2
Toplam		85

Öğretmenler hizmet içi eğitimin uygulanış/işleyişi ile ilgili olarak 85 öğretmen görüş belirtmişlerdir. Bu öğretmenlerin 22si faydalı, 3'ü kısmen yeterli bulurken geri kalan öğretmenlerin uygulama/işleyiş ile ilgili olarak

olumsuz düşündüklerini görmektedir (Tablo 4). Öğretmenlerin 12'si işle-yişin uygulamaya yönelik olması gerekir şeklinde düşünürken, öğretmen-lerin 10'u alıntılarının somut örneklerle açıklanması gerektiği şeklinde görüş belirtmişlerdir (Tablo 4). Yine 7 öğretmen eğitimcilerin yeterli olmadığı ve işle-yişin açıklayıcı olmadığı şeklinde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Tablo 5: Öğretmenlerin Katıldıkları Hizmet içi Eğitim Faaliyetlerin Zamanlaması İle İlgili Görüşleri

Tema	Kategoriler	Frekans (f)
Zaman	Dönem sonlarında zorunlu olmalı	5
	Eğitim öğretim zamanında olmaması gerekir	2
	Zaman yetersiz	9
Toplam		16

Tablo 5'te hizmet içi eğitim faaliyetlerinin zamanlaması ile ilgili olarak 16 öğretmenin görüş belirttiğini görmektedir. 9 Öğretmen hizmet içi eğitim faaliyetinin zamanının yetersiz olduğu şeklinde görüş belirtirken, 5 öğretmen eğitimin dönem sonunda olması gerektiği, eğitim-öğretim zama-nında olmaması gerekir şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet içi eğitim kurslarının öğretmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanıp hazırlanmadığına ilişkin soruya verdikleri cevapların analizinden elde edilen veriler tablolar şeklinde sunulmuştur.

Tablo 6: Hizmet içi Eğitim Kurslarının İçerik Açısından Öğretmenlerin İhtiyaçları Doğrultusunda Hazırlanıp Hazırlanmadığı İle İlgili Görüşler

Tema	Kategoriler	Frekans (f)
İçerik	İhtiyaçları gidermede sorun var	1
	Örneklendirilebilir	1
	İhtiyaç doğrultusunda değişiklik yapılabilir	3
	İhtiyaçlar doğrultusunda yönlendiriliyor	1
	Hazırlanıyor	36
	Yeterli seviyede değil	2
	Bakanlığımızın kendi isteğine göre hazırlanmakta	1
	Teorik kısmı ağır basmakta	4

Genelde öğrencinin nasıl hareket edeceğine yönelik hazırlamakta	1
Öğretmenin ihtiyacının ne olduğunu konusunda hazırlanmamakta	1
Öğretmenin değil de öğrencinin sorunları ele almıyor	2
İhtiyaç analizlerinin yapılması gerekir	2
Yeterli değil	7
Konular adet yerini bulsun diye seçiliyor	1
Anlatım tekniklerinde yardımcı olunmalı	1
Ezberci olmamalı	4
Yeniliklere açık olunmalı	1
Aynı programın hedefleri farklı okullarda olmaması gerekir	1
Kendimi geliştirme konusunda amacımın gerisinde kalıyorum	1
Programlar yapılmadan öğretmenlerle paylaşılmalı, görüşler alınmalı	1
Kısmen	3
Toplam	79

Hizmet içi eğitim faaliyetlerinin içeriğinin öğretmenlerin ihtiyaçlarını yönelik hazırlanıp hazırlanmadığı ile ilgili olarak 79 öğretmen görüş belirtmiştir (Tablo 6). 36 öğretmen içeriğin öğretmenlerin ihtiyaçlarına göre hazırlandığı, 3 öğretmen de kısmen şeklinde görüş ifade etmişlerdir. 7 öğretmen eğitim içeriğinin ihtiyaçları için yeterli olmadığı, 4 öğretmen teorik kısmın ağır basmakta olduğu, 4 öğretmende ezberci içerik olmaması şeklinde olumsuz görüşler ifade ettiklerini tespit etmekteyiz (Tablo 6).

Tablo 7: Öğretmenlerin Olası Hizmet içi Eğitim Faaliyetlerin Yürütülmesi İle İlgili Görüşleri

Tema	Kategoriler	Frekans (f)
Uygulama/İşleyiş	Bilgili kişiler öğretmenlere nedenini ile açıklayarak anlatmalı	2
	Her okulda öğretmenleri bilgilendirmek lazım	1
	Uygulamalı olmalı	5
	Öğretmenlere uygun ders seçimi yapılmamakta	1
	Bir üst seviyeye geçilmeli	1
	Daha sık olabilir	1
	Tecrübeli öğretmenlerden de yararlanılmalı	1
	Öğretmenlerin düşünceleri esas alınmalı	1
	Zorunlu ve ücretli olmalı	1
	Beklentilere göre hazırlanmayacaktır	23

Gelecekte gerçekleştirilecek hizmet içi faaliyetlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak 37 öğretmen görüş belirtmiştir (Tablo 7). 23 öğretmen eğitim faaliyetlerinin beklentilere göre hazırlanmayacağı şeklinde görüş belirtmişlerdir. Geri kalan öğretmenler olası hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi ile ilgili olarak bir takım önerilerde bulunmuşlardır. 5 öğretmen eğitimin uygulamalı olması gerektiğini, 2 öğretmen faaliyetlerin nedenleriyle açıklanması gerektiğini, 1 öğretmen eğitimin zorunlu ve ücretli olması şeklinde görüş belirtmişlerdir (Tablo 7).

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın sonunda öğretmenlerin hemen hemen tamamının hizmet içi eğitim faaliyetlerine katıldıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte katıldıkları hizmet içi faaliyet türlerine bakıldığında ise çoğunluğunun yenilenen programla ilgili tanıtım seminerine katıldıkları görülmüştür.

Bu seminerlerin kısa süreli ve zorunlu olarak yapıldığı düşünüldüğünde, coğrafya öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak, mesleğiyle ilgili yaşanan gelişmeler hakkında farkındalık oluşturacak, coğrafya eğitimde kullanacağı yeni araç-gereç, stratejilere dayalı yeni sınıf içi uygulamaları öğrenmesini sağlayacak, bilgi iletişim teknolojileri konusunda eksiklerinin giderebilecek konuları kapsayan hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılımların yok denecek kadar az olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca dayalı olarak öğretmenlere yönelik, öğretmenlerin ihtiyaçlarına dönük, katılım şartları uygun ve eğitim sonucunda edindiklerinin mesleğini yürütmeye ya da mesleğinde yükselmede kendisine avantaj sağladığı, hizmet içi eğitim seminerlerinin yeterli olmadığı ya da öğretmenlerin bunlara katılım konusunda olumlu tutum içinde olmadıkları yorumu yapılabilir. Yapılan bazı çalışmalarda da hizmet içi eğitim faaliyetlerinin ihtiyaçlara göre yapılmadığı, bazı kursların belirli merkezlerde ve sınırlı sayıda yapılması, katılan öğretmenlere meslekte yükselme adına bir katkısı olmadığı, bu alanda yetişmiş uzmanlarca yapılmadığı ve iyi bir şekilde planlanmadığı gibi gerekçelerden dolayı amacına uygun şekilde etkili olamadığı vurgulanmaktadır.¹⁸ Yine bu çalışmada, öğretmenlerin katıldıkları eğitim seminerlerinin içeriğini ve içeriği sunuş şeklini yeterli bulmadıkları

18 M. Bayrakçı, "In-Service Teacher Training in Japan and Turkey: A Comparative Analysis of Institutions and Practices", *Australian Journal of Teacher Education*, Year: 2009, Vol 34, 1. p.10-22; E. Öztürk Akar, "Biyoloji Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçları ve Gözlemlenen Bölgesel Farklılıklar", *Eğitim ve Bilim*, Cilt 32, Sayı 143, s. 68-79.

görülmüştür. Öğretmenlerin konuların uygulamalı ve kendilerinin de aktif katılımını sağlayacak şekilde işlenmesini gerektiği fikrini benimsedikleri öne çıkmıştır. Öğretmenlerin kendilerinin pasif alıcı olduğu, bir uzamının tarafından sunulan bilgilerin sunulduğu eğitim programlarını yetersiz bulmaktadırlar. Öztürk Akar¹⁹ tarafından ifade edildiği gibi, mesleki ihtiyaçlarını karşılamak konusunda birey olarak etken rollere sahip olması gereken öğretmenlerin öğretim programındaki yeni rol tanımlarında da belirtildiği gibi aktif olarak öğrenen, yeniliklere açık ve kolay uyum sağlayan, sorun çözebilme becerileri gelişmiş kişiler olmaları gerekmektedir. Öte yandan MEB bünyesinde düzenlenen etkinliklerde öğretmenler edilgen kişiler olmaya devam etmektedirler.

Öneriler

Yukarıda belirtilen sonuçlara dayalı olarak bazı önerilerde bulunulabilir. Bunlar:

- Programa yönelik seminerler çeşitlendirilmeli ve artırılmalı
- Seminerlere katılım özendirilmeli, ücretli olmalı
- İçerik zenginleştirilmeli hatta öğretmenlerin görüşleri alınmalı
- İşleyiş uygulamaya yönelik olmalı
- Tatil döneminde olmalı ve en az bir haftalık süreyi kapsamalı
- Formatörlerin seçimi iyi yapılmalı ve il milli eğitim müdürlüğünde görevlendirilmeli
- İl Milli Eğitim Müdürlükleri sürekli eğitim merkezleri kurmalı
- Üniversitelerle işbirliği yapılmalı, şeklinde sıralanmıştır.

19 Akar, *agm.*, s. 68-79.